

Batı Edebiyatında Akımlar 1.-4. Ünite Özet

Batı Edebiyatında Akımlar

(1)

İnsan davranışı temelde dört esas amaca yöneliktir. Menfaat, Güzellik, İyilik ve Gerçek

Güzel ile ilgili çalışmalar Estetik düşüncenin konusudur.

Güzel, daha ziyade nesne, varlık ve olguya ait; güzellik ise özne olan insana aittir.

Sanat, var olana biçim/düzen verme çabasıyla üretilen insan etkinliğidir(üretmiş güzellik).

Kökeni Arapça olan ‘sanat’ sözcüğünün kök anlamı, ustalık, hüner, marifettir. 19. Yüzyıl öncesinde zanaat sözcüğü hakimdi, izleyen yıllarda her iki sözcük dilimize yerleşmiştir. Zanaat, ağırlıklı ‘ faydalı ’ olma gayreti içindeki üretimin sonucudur. Sanatta ise asıl amaç ‘güzelliktir’.

Sanat eserinde aranan niteliklerden biri, orijinalliktir.

Güzel sanatlar beş dala ayrılmıştır; mimari, heykel, resim, müzik ve edebiyat. Farklı esaslara göre farklı tasnifler mümkündür; fonetik sanatlar – İşitsel sanatlar (müzik ve edebiyat), plastik sanatlar – Görsel sanatlar (mimari, heykel, resim), sahne sanatları, tiyatro, bale ve sinema...

Edebiyat sözcüğünün kökü, Arapça bir sözcük olan edep’tir(edep -> iyi huy, ahlak vs). Tanzimat döneminde Fransızca *litterature* sözcüğünü karşılamak üzere kullanılmaya başlanmıştır. Tanzimattan önce manzum eserler için şiir, mensur eserler için inşa sözcükleri kullanılmıştır.

Edebiyatın tanımı, malzemesi dil olan bu sanat dalı için çok farklı tanımlar mevcut, dilin imkânlarını ustalıklarla kullanmak ve hatta kullanılan dile yeni imkânlar sağlamak tanımda dikkat edilen başlıklardan biri. Mevcut dünyayı kurgularken farklı biçimler inşa etmek ve kurgunun içerisinde insan düşüncesini harekete geçiren sorgulamalar, diğer bir başlık olarak düşünülebilir. Edebiyat eseri üç temel unsurdan meydana gelmiştir; içerik, dil ve yapı.

Farklı dönemlerin koşul ve önceliklerinin etkisiyle biçimlenen estetik yargı ve toplumu ilgilendiren güncel temalar etrafında birbirine yakın eserlerin ortaya çıkmış olması, edebiyat akımları alt kategorisini gerekli kılar.

Victor Hugo’nun *Cromwell Önsözü* romantizmin, Emile Zola’nın *DeneySEL Roman*’ı natüralizmin, Jean Morales’in *Sembolizmin Bildirgesi* adlı yazısı sembolizmin manifestosudur. Ülkemizde de Fecr-i Ati mensuplarının Servet-i Fünûn mecmuasında yayınlanan *Beyanname*’leri ve Garipçilerin *Garip Önsözü* adlı yazıları edebiyat akımlarının kural ve değerlerini özetleyen manifestolara örnektir.

Modern Türk Edebiyatı -> Batılılaşma süreciyle birlikte değişen algı ve değer yargılarının biçimlenmesiyle şekillenmeye başlar.

Romantizm -> Fransız İhtilali'nden etkilenir.

Realizm -> Auguste Comte'dan etkilenir.

Sembolizm -> Kant'ın idealizmi, Bergson'un sezgiciliği ve Schopenhauer'in pesimizminden etkilenir.

(2)

Eski Yunan Edebiyatı

-Epik Çağ: Homeros ve öncesi

-Lirizm ve nesrin başlangıcı: Felsefe ve tarih alanında eserlerin ortaya çıkışı

-Attika dönemi: Trajedi ve komedinin ortaya çıkıp gelişmesi

-İskenderiye dönemi: Mısır'ın fethinden sonra İskenderiyedeki gelişmeler

-Roma dönemi: Roma etkisinin ortaya çıkışı.

Tiyatronun tanrı **Dionysos** adına düzenlenen şenliklerde ortaya çıktığı kabul edilir. **Aiskhylos**'un trajedileriyle asıl formuna ulaşmıştır.

Helenistik dönem: MÖ. 334-MÖ. 30 yılları arasında kapsar, ağırlıkla İskenderiye dönemine dayanır. Bu dönemde sanat ve edebiyat geniş halk kitlelerinden uzaklaşıp bir gurup seçkin insanın tasarrufuna kaldı. Bireyciliğin öne çıktığı bu dönemde sanat sanat içindir düşüncesi hakimdir.

Aiskhylos (MÖ. 525-456)

- Agamemnon

Sophokles (MÖ. 497-406)

- Aias

- Antigone

- Elektra

- Kral Oidipus

- Oidipus Kolonos'ta

- Philoktetes

- Trakhis kadınları

Euripides (MÖ. 485-406)

- Alkhestis

- Elektra

- Hakabe

- Herakles

- Medea

- Bakkhalar

- Helene

- İphigeneia Aulis'te

- Hippolytos

Aristophanes (MÖ. 448-388)

- Barış

- Lysistrate

Menandros (MÖ. 342-292)

- Epirepontes
- Perikeiromene
- Samia
- Heros
- Georgos
- Kolaks

Demosthenes (MÖ. 384-322)

- Androtion'a Karşı
- Konon'a Karşı

Herodot (MÖ. 484-425)

Ksenophon (MÖ. 430-355)

- Agesilaos
- Hieron

Latin Edebiyatı

Roma'nın kuruluşundan MS 3. Yüzyıla dek varlığını sürdüren dönemdir.

İlk önemli sanatkarı, Livius Andronicus (MÖ. 284-204) adlı Yunan köledir.

Ennius (MÖ. 239-169) Latin şiirinin kurucusu

- Annales

Plautus (MÖ. 184'de öldü diye bilinir), komedi yazarı

- Amphitruo
- İkizler
- Urgan
- Eşekler Güldürüsü

Terentitus (MÖ. 185-159) komedi yazarı

- Andria
- Hadım
- Formio
- Kaynana
- Kardeşler
- Özünün Celladı

Horatius (MÖ. 65-8) Şair ve kuramcı

- Epodoslar
- Odlar
- Satirae
- Mektuplar

Ovidius (MÖ. 43-MS. 18) lirik ve mitolojik şiirleriyle bilinir.

- Amores
- Heroides
- Ars Amatoria
- Remedia Amoris
- Tristia

Vergilius (MÖ. 70-19) pastoral şiirleriyle ünlü

- Çoban Şiirleri

Cicero (MÖ. 106-43)

- Dostluk
 - İhtiyarlık
- Seneca (MÖ. 4 – MS. 65) filozof
- Yergiler
 - Epigramlar
- Tacitus (MS. 55-120)
- Germania
 - Hatiplerin Diyalogu

Roman kavramı 9. Yüzyıldan beri roman dili ibaresi içinde kullanılmaktadır. Roman dili, halk arasında konuşulan Latincenin bozulmuş biçimidir. Okuma-yazma bilmeyen halkın konuştuğu dilin adıdır roman dili.

Romansdan romana -> Kahramanlık, sadakat ve kadına prestij temalı şövalye romanslarının ardından pastoral romanslar gelir; tema, doğaya ve çobanların hikayelerine yönelir. Romansın üçüncü türü şehirli hırsız ve serseri hikayelerinin anlatıldığı pkaro romansıdır.

(3)

Rönesans

Hümanizm, özde hıristiyan ve platonisttir. Ağırlıkla Fransa'da etkili olmuştur. Natüralizm, sekülerizm, individüalizm ve rasyonalizm gibi dört temel ilkesi vardır.

Nitelikleri:

Klasik filolojiyi örnek alır.
İnsanı sanatın konusu yapar.
Evrensel olmayı amaçlar.
Aristokrat olmaktan kaçınmaz.

Önemli temsilcileri:

Dante,
Petrarca,
Cervantes,
Rabelais,
Ronsard,
Montaigne,
Shakespeare...

Klasik à Latince “seçme” anlamındaki classicus'tan gelir.

Hümanizmin bir anlamda devamıdır.

Monarşi ortamında doğmuştur.

François de Malherbe (1555-1628) dil ve şiir alanındaki yenilikleri hayata geçirmeye çalışır. Şiir dilini konusunu halka yaklaştırmaya çalışır.

Ölümünden sonra bu görevi **Kardinal Richelieu** üstlenir: 1635'te Fransız Akademisi'ni kurar.

Rönesans ve hümanizmin temel ilkeleri aynen korunur.

Klasisizmin ilkeleri:

Akıl/sağduyu, doğa

Doğa, insan doğası çünkü sanat bir taklittir (mimesis)

İnsan doğası ve insani değerler evrenseldir.

Klasisizm, bireysel olanın değil genel olanın, yerel olanın değil evrensel olanın, normal olanın, modanın değil geleneğin, belli bir zamanın değil bütün zamanların peşindedir.

Sanatçı, orijinal ve objektif olmak durumundadır.

Sehl-i mümteni à kolayca söylenmiş gibi görünmesine rağmen taklidi zor, benzerinin söylenmesi kolay olmayan söz.

Başlıca klasik yazarlar;

Malherbe,

Corneille,

John Milton,

La Fontaine,

Moliere,

Pascal,

Bossuet,

Boileau,

Racine,

Fenelon...

(4)

Romantizm

İlk anlamı eski şövalye romanları ve halk şairleri çağını hatırlatan şey. Daha sonra gerçek dışı, hayali olan anlamında kullanıldı.

Fransız ihtilali ortamında klasisizmin kuralcılığı ve akılcılığına tepki olarak doğan, 19. Yüzyılın ilk yarısında Batı'da etkili olan akım.

Romantizm, Fransız devriminin bir eseridir(bu söz, Hugo referanslıdır).

Klasisizme ilk tepki, İngiltere'de **Anthony Ashley Cooper**'ın kurduğu Duygu Okulu'dur.

Akıl, iyi ve kötüyü ayırt etmede yetersizdir.

İnsan doğuştan iyidir. Kötülüklerin kaynağı, yüceltilen insan yapımlarıdır.

Romantizmin nitelikleri

Hürriyet isteği

İnsan ve sanatkarı merkeze alma

Duygu tecrübesini önemseme; klasisizmde fikri tecrübe, romantizmde ise duygu tecrübesi öne çıkar.

Kötümser/marazi duyarlılık

Romantizm çoğunlukla hüznü ve melankoliktir.

Bireysel ve lirik olma, Romantik dönemin roman türündeki eserlerinde mektup formunun çokça kullanılmış olması, kişisel tarihinin öne çıkartılmasının bir sonucudur.

Romantik sanat, bireyseldir. Eserin değeri, sanatçının değerinden doğar. Epik şiir bu dönemde gözden düşer lirik şiir yükselir. Tiplerinin yerini karakterler alır.

Yeni keşfedilen doğaya yönelme

Romantizmde doğa, insan tabiatı anlamında değil, dış dünya / doğa anlamında kabul edilir.

Yerli ve milli olma

Tasvir düşkünlüğü

Duygusal Hıristiyanlık

Ağırlıklıla panteizmi benimsemiştir.

Başlıca romantikler:

Rousseau,

Goethe,

Mm de Steal,

John Keats,

Alfred de Vigny,

Puşkin,

Hugo,

Sainte-Beuve

Poe,

Musset,

George Sand

